

Záskok

Jára Cimrman

VLASTA

vesnický obrázek o jednom dějství

Osoby:

VLASTA

VAVROCH - její otčím

BÁRTA - podruh

VYPICH - rodinný lékař

VOGELTANZ - Šikovatel

INVALIDA

(Před oponou.)

VYPICH: Vážený pane starosto, páni radní, velevážené publikum! Naše divadelní

společnost má tu čest hostovati ve vašem městě právě v den, kdy zde přítomný pan

starosta slaví životní jubileum. Kus, který dnes uvidíte, nechť je kyticí po danou

českými herci českému starostovi českého města. A v této kytici, uvité z prostého

lučního kvítí... českého, skví se dnes květ nejvzácnější: jako host tohoto slavnostního večera vystoupí přední člen slavné divadelní společnosti Vendelína Budila z

Plzně. Není to nikdo menší než sám Karel Infeld Prácheňský!

(Z magnetofonu zazní potlesk. Vavroch vyjde před oponu, ukloní se a přijme kytici

umělých květin, kterou mu podá Vypich, a společně odejdou.)

Výstup 1.

/Vlasta a Bárta/

(Světnice bohatého statku. Dominantou selského nábytku je postel se dvěma řádky

nacpanými pruhovanými peřinami a polštáři. Vlasta žehlí.)

VLASTA (zpívá ráčkující):

Žehlení, žehlení konce tomu není

Vše je třeba nakropiti

pak se prádlo pěkně svítí

Žehlení, žehlení...

BÁRTA (vejde): Dobré jitro, Vlasto!

VLASTA: Dobré jitro, podruhu Bárto!

BÁRTA: Tak to má být. Písničkou vítáš nový den jako pěnice.

VLASTA: Dnes nezpívám z radosti, podruhu Bárto. Zpívám, abych zahrnala chmury

.

BÁRTA: Já vím, otčím Vavroch, vid'. Zase se k tobě dobýval?

VLASTA: Kdyby jen to.

BÁRTA: Cože?

VLASTA: Nedbale jsem zastrčila závoru a on... (Skryje tvář do kapesníku, který

právě vyžehlila.)

BÁRTA: Probůh! On tě...?

VLASTA: Ne, ubránila jsem se.

BÁRTA: Tomu nevěřím. Jak by ses mohla takovému zuřivci ubránit?

VLASTA: Zvláštní věc. Sápál se na mne jako býk, a když jsem se s poctivostí už už

loučila, náhle jako by se v něm něco zlomilo, přestal dotírat, otočil se a byl ten tam.

BÁRTA: Asi se v něm hnulo svědomí.

VLASTA A: Bojím se, že to nebylo svědomí. Že to bylo něco jiného.

BÁRTA: Jak to myslíš?

VLASTA: Ale nic. To mě jen tak něco napadlo.

BÁRTA: Vidíš, Vlasto, kdybychom byli svoji...

VLASTA: Dals koním?

BÁRTA: Dal... nesměl by se tě ani dotknout.

VLASTA: Dals kravám?

BÁRTA: Dal. Ale to je tím, že jsem jen podruh...

VLASTA: Dals prasatům?

BÁRTA:... a ty dcera ze statku.

VLASTA: Dals?

BÁRTA: Dal! Všem jsem dal! Kozám, slepicím, holubům, psům! A ty to dobře víš a jenom tak odvádíš řeč. Ale kdyby žil tvůj otec, ten by našemu svazku nebránil.

VLASTA: Dals kytku na jeho hrob?

BÁRTA: Dal. Mach měl zlaté srdce a měl mě rád.

VLASTA: Bárto, já tě mám taky ráda. Ale jenom jako kamaráda. My se nikdy nemůžeme vzít.

BÁRTA (přiklekne k posteli a hovoří do peřin): Panímámo, přimluvte se za mne. Vy

jste mi byla vždycky nakloněna. (Přiloží ucho k polštáři.)

VLASTA: Co říká?

BÁRTA: Chce napít. (Vlasta mu podá hrnek, ze kterého předtím kropila prádlo, a

Bárta ho zasune do peřin.)

VLASTA: Poslyš, podruhu Bárto, chtěla bych se ti s něčím svěřit. Dnes ráno přinesl

otčím matce kozí mléko. Že prý ho sám nadojil. Něco mi říkalo, abych matce toto mléko nedávala. Když odešel, dala jsem ho kočce.

BÁRTA: A co? Co Micka?!

VLASTA: Zakopala jsem ji pod jabloní.

BÁRTA: Tak proto! Chtěl jsem jí také dát, ale nebyla k nalezení.

VLASTA: Víš, když jsem matce řekla...

BÁRTA: Volal jsem čičí, čičí, ale Micka nikde.

VLASTA: Když jsem matce řekla...

BÁRTA: Říkám si, co to s tou kočkou dneska je, že nejde? Tak volám: Micko? Zase

nic. Pes jo, ten tam byl hned. Ale kočka nikde. Kde vona může bejt, povídám si, a

ona byla pod jabloní.

VLASTA: Bárto, víš, proč si tě taky nemůžu vzít? Protože jsi tak hloupej. Ale to není ten hlavní důvod. Ted, prosím tě mlč a poslouchej. Když jsem matce řekla, jaké

mléko jí to Vavroch přinesl, rozhodla se, že změní svou závěť.

BÁRTA: Ona už, chudera, sepsala poslední vůli?

VLASTA: Ano, donutil ji k tomu. Musela mu odkázat všechno: statek, polnosti, les,

rybník i cihelnu.

BÁRTA: Cihelny je mi obzvlášť líto. Jaké cihly může pálit takový necita.

VLASTA: Bože, Bárto, ty jsi tak hloupej, až je mi tě někdy líto. Dávej pozor: poslala

jsem pro doktora Vypicha, našeho dávného rodinného lékaře a přítele. Sepíšem

novou závěť a ty budeš svědek. Rozumíš?

BÁRTA: Rozumím.

Výstup 2.

/Vypich a předešlí/

VYPICH (prudce, bez zaklepání vejde; při řeči také ráčkuje): Tam je sněhu!

Chtěl

jsem jet bryčkou, ale pak jsem přepřáhl do saní. Tak rychle: pero, papír, inkoust, ať

jsem s tím hotovi, než se Vavroch vrátí. (Zatímco Vlasta s Bártou přinášejí

žádané

psací potřeby, Vypich sáhne do peřin, vytáhne umělou ruku a měří puls.) Jak pak se daří naší nemocné? No, puls nám odminula sakramentsky zeslábl, ale pero ještě

udržíme. Mám pravdu, panímámo? (Vypich uchopí list papíru a zastrčí ho do peřin.) Tady máte papír, vezměte si pero a pište, šupito presto.

(Vlasta vezme matce z ruky hrnek a místo něho jí vklíní do prstů násadku s perem.)

Pak zastrčí matčinu bezvládnou ruku mezi polštář a peřinu.)

VYPICH: Poslední vůle, dvojtečka: odkazuji... ne, ať je to úplně jasné, neodkazuji veškerý majetek...

(Vlasta sedící na pelesti musí matce občas pero smočit v kalamáři, který drží doktor Vypich. Násadku však z matčiny ruky nevyndává, ale přibližuje ji ke kalamáři i

s rukou. Technicky jde o kaširovanou ruku s našitým rukávem, kterým je protažena

široká guma přichycená k pelesti postele.)

VYPICH:... svému druhému muži Vavrochovi, ale právě naopak odkazuji obytná i hospodářská stavení, dobytek, polnosti, les, rybník a cihelnu...

(Vlasta opět namočí pero.)

... své jediné dceři jménem Vlasta.

VLASTA: Pane doktore, maminka něco chce.

VYPICH (nakloní se nad postel): Cože? A jejímu otci? Ale vždyť ten už nežije, panímámo. Mach je dávno po smrti! Cože? (Nakloní se ještě blíže, pak se narovná a

pokrčí rameny.) Chce to tam. Tak jí to tam dáme, i když je to irelevantní. Prakticky

jedinou dědičkou jste vy, Vlastičko.

(Diktuje dál.) A jejímu otci. Tuto závěť jsem napsala při plném vědomí a ruším tím

svou závěť předchozí. V Brtnici na Svatého Martina 1876. Podpis - Anastázie Vavrochová, dříve Machová, rozená Rathouská. A teď se podepíšeme my jako své dčkové... (Doktor vyjme z peřin popsaný list a dá ho na stůl. Dcera přitáhne matčinu

dlouhou ruku s násadkou až nad stůl. Její rukou se Bárta podepíše a předá jí jako

psací komplet doktorovi. Ten si při psaní polohlasně diktuje.) Doktor Vypich vlastní rukou.

VLASTA (páčí z umělé ruky násadku): Pustě, maminko, už ho nebudeš potřebovat.

(Ruka s rukávem se prudce smrští zpátky do postele, doktor závěť složí a schová ji

do kapsy.)

VYPICH: Tak a je to. Vavroch bude koukat, až se to doví. Ale zaslouží si to, nevděčník. (Tlumeně k Vlastě.) Viděl jsem ho zase ve městě s tou jeho.

VLASTA: Chudák maminka.

VYPICH: Měl by se stydět. Tady nebožka je ještě naživu, a on se chová, jako by už

byl vdovcem.

BÁRTA: A přitom: nebýt tady panímámo, čím by byl?

VYPICH: Jistě. Byl by to dodneška prachobyčejný smradlavý podruh. Něco jako ty,

Bárto.

Výstup 3.

/Vogeltanz a předešlí/

(Na scénu rázně vstoupí šikovatel Vogeltanz ve slušivé uniformě.)

VOGELTANZ: Dobrý den! Jsem tu dobře na statku u Vavrochů, dříve u Machů?

BÁRTA: Jste, pane.

VOGELTANZ (podá mu ruku): Jsem šikovatel Vogeltanz, posádkou v Českých Budějovicích.

BÁRTA: Bárta. Pracuji zde jako podruh.

VOGELTANZ (podá ruku doktorovi): Šikovatel Vogeltanz, posádkou v Českých Budějovicích.

VYPICH: Doktor Vypich.

VOGELTANZ: Šikovatel Vogeltanz, posádkou... (Chce stejným způsobem podat ruku Vlastě, ale uprostřed gesta se zarazí a zůstane na dívku užasle hledět.) Ne! Je to

možné? To snad nemůže být pravda.

VYPICH: Vy se znáte?

VOGELTANZ: Právě že ne. Ale tohle se mi ještě nestalo. A že jsem navštívil něco

statků a chalup. Ale za celou dobu své služby jsem se s tím nesetkal. Četl jsem o

tom, to ano, ale že bych to někdy na vlastní kůži zažil, to ne. To by mě ani ve snu...

VYPICH: A co? Co se stalo?

VOGELTANZ: Láska na první pohled! Jak jsem ji uviděl, okamžitě jsem se zamiloval. Ale nemyslete si, že je to něj aká povrchní známost. To je na celý život. To je

hluboký, trvalý vztah. Fuj, to mě to vzalo! (Šikovatel konečně podá pravici i Vlastě.) Šikovatel Vogeltanz, posádkou v tom... No, vidíte! Vy jste mi tak z amotala

hlavu, že nevím, kde jsem posádkou.

BÁRTA: V Českých Budějovicích jste říkal. Ale dovolte, pane šikovateli, abych vás

upozornil, že my s Vlastou se máme už léta rádi.

VOGELTANZ: No, vidíte, a teď do toho přijdu já a je konec. To máte jako blesk z

čistého nebe. S tím se nedá nic dělat.

VYPICH: Poslyšte, šikovateli, jestli tomu dobře rozumím, vy jste znal Vlastičku z

doslechu a teď jste ji prvně uviděl?

VOGELTANZ: Ale ne! Vždyť já vůbec nevěděl, že tu nějaká ženská je. Chodím po

chalupách a hledám chlapy. Na vojnu. Armáda potřebuje doplnit stavy. No, to je

tedy situace. Taky vás to, Vlastičko, tak vzalo?

VLASTA: Já nevím. On už tady Bárta mě chvíli před tím, než jste přišel, žádal o ruku...

VOGELTANZ: Ale s Bártou si nedělejte starosti. Ten už je mimo hru. Jde na vojnu.

Teď zrovna rukuje.

BÁRTA: Počkejte... rukuje, rukuje... Já přece nemůžu rukovat!

VOGELTANZ: Byls na vojně?

BÁRTA: Nebyl.

VOGELTANZ: No vidíš. Tak pomašíruješ. (Pohlédne na Vlastu.) Hergot, ale že budu

mít hezkou ženu, co doktore? A na první pohled!

VYPICH: A to vy často, pane šikovateli, takhle prudce vzplanete?

VOGELTANZ: Ne. Já jsem dodneška neměl o ženy zájem. A přijdu sem a lejčka, kdybych se vám zul, úplně spálený. V Budějovicích se vám bude líbit, Vlastičko.

VYPICH: Tak na tom to asi ztroskotá. Vlastička do Budějovic nemůže.

VOGELTANZ: Ale proboha proč? Budějovice, takové hezké město! Dva pivovary, Masné krámy...

VYPICH: Chvíli před tím, než jste přišel a zamiloval se, tady nebožka - tedy ona

zatím stále ještě trochu žije - změnila závěť. Vlastička je nyní dědičkou celého

statku a musí se o něj starat. Takže s těmi Budějovicemi... Neříkám, svatební cesta,

lábánky, prosím. Ale nějaký trvalý pobyt, nechci vám do toho mluvit, to nepřipadá

v úvahu.

BÁRTA: Mně zůstává rozum stát. Vlastičky se nikdo nezeptá, mě se nikdo nezeptá,

a už se tady plánuje nějaká svatební cesta.

VOGELTANZ (k doktorovi): Tiše! Neslyšel jste? Jako by tu někdo mluvil.

VYPICH: Jak to někdo? Tady Bárta vám přece říká...

VOGELTANZ: Bárta? Myslíte toho podruha, co narukoval? Ale ten je přece na vojnu. Ten už nemůže do ničeho mluvit.

BÁRTA: Pane doktore, neříkejte tady před Vlastičkou naplno, co mi je, ale vy světlete mu, že nejsem schopen vojenský služby.

VYPICH: Je to tak. Bárta má vadu.

VOGELTANZ: Jakou vadu?

VYPICH: Když on nechce, abych to tady před Vlastičkou říkal.

VLASTA: Mně žádná vada nevadí. Stejně si Bártu nevezmu. Bárto, jestli tě to zachrání před vojnu, ven s tím.

BÁRTA: Dobrá, když ven s tím, tak ven s tím. Mám skleněné oko. Podívejte. (Sáhne

si na levé oko, „vyjme“ ho z důlku a podá ho šikovateli. Stojí tu s levým okem zavřeným.)

VOGELTANZ (se zájmem si prohlíží atrapu skleněného oka na své dlani): Pěkná věcička. Takový kousek skla, a člověka to zachrání od vojny. (Podává oko doktorovi.)

VYPICH: Já to oko znám. Dal jsem mu ho vybrousit v Jablonci. Na míru.

VLASTA: Můžu se také podívat? (Šikovatel jí ho podá.) Hezké. Takové upřímné.

(Vlasta se nakloní nad duchny.) Maminko, podívejte. Bártovo oko! (K ostatním:)

Líbí se jí. (Vrátí oko Bártovi, ten na ně dýchne, vyleští ho o kalhoty a zase si ho nasadí.)

Výstup 4.

/Vavroch a předešlí/

(Vejde Vavroch a „obecenstvo“ přivítá slavného herce potleskem. Ten zazní z magnetofonového pásu a pravděpodobně přiměje živé publikum, aby se přidalo.)

VAVROCH: Vidím před vraty doktorský sáně a říkám si, že on je u nás doktor. A

taky jo. Kam se hrabe Bittner, to se nedá srovnat. (Otočí se směrem k Bártovi.) Tak

co, jak se daří nebožce, pane doktore?

(Vypich významně pokašlává, aby na sebe upozornil.)

VAVROCH: Ty mi tu nechrchlej, Bárto. A co tu vůbec děláš? Víš, že nesnáším čeládku ve světnici. Zuj mi boty, když už jsi tady. (Sedne si a natáhne před sebe nohu v holínce.)

VYPICH: Hospodáři, já ale nejsem...

VAVROCH: Neodmlouvej, podruha líná! Otoč se a drž. (Vypich se postaví zády k

Vavrochovi a nohu s holínkou sevře mezi stehny. Vavroch ho svou druhou nohou

odtlačuje. Při tom poznamená směrem k Bártovi.)

VAVROCH: Pomocné síly v zemědělství jsou den ode dne drzejší, pane doktore. On

si myslí: já pán, ty pán. Ale kdo má peňauze, je ešče větší pán. Co ty na to, Maryšo?

VLASTA: Pantáto, že vy jste zase pil? Spletl jste si pana doktora Vypicha s obyčejným podruhem Bártou.

VAVROCH: Ano? Tak vy jste doktor Vypich a ty jsi ten můj podruh. Pravda, popil

jsem. Víno, ženy, zpěv... Ať koluje nám v žilách polská krev! Ech, dolej mi číši,

Bolo!

(Nastane trapná pauza.)

PRINCIPÁL (napovídá ze zákulisí): Co tu dělá ten člověk!

VLASTA: Otčíme, jistě je vám divné, co tu dělá ten člověk v uniformě.

VAVROCH: To je pravda. Co tu dělá ten člověk v uniformě?

VOGELTANZ: Jsem šikovatel Vogeltanz, posádkou v Českých Budějovicích. Osud s
i
se mnou pěkně zahrál. Verbuju na vojnu. Přijdu sem, hledám chlapa, a najdu ž
enu.

Teď se jenom nemůžeme dohodnout, kde budeme po svatbě žít. Co byste říkal to
mu, že bychom se s Vlastičkou usadili v Českých Budějovicích?

VAVROCH: Poslyšte, pane šikovateli, ty České Budějovice, to je v pořádku. V
Českých Budějovicích by chtěl žít každý. (Zakroučí nad tou větou hlavou.) Kr
omě mě

teda. (Do zákulisí.) Co?

PRINCIPÁL (napovídá): Ale prohlédl jste si?!

VAVROCH: Ale prohlédl jste si naši Noru dobře?

VLASTA: Otčíme! Jsem přece Vlasta.

VAVROCH: Pravda. Prohlédl jste si naši Vlastu dobře?

VOGELTANZ: Ano.

VAVROCH: A nic vám na ní nevadí?

VOGELTANZ: Ne. Láska na první pohled.

VAVROCH: A takové to tmavší pod nosem, co má, to vám nevadí?

VOGELTANZ: Ne. To se mi na ní právě nejvíc líbí.

VAVROCH: A jste si jist, že ani později vám to nebude vadit?

VOGELTANZ: Naprosto.

VYPICH: Myslím, že vám rozumím, pane šikovateli. Taková věc u ženy může být
znakem jisté vášnivosti.

VAVROCH: Jenomže ono to nemusí končit pod nosem, víte? Ono to pak postupuje
třeba i níž. Brada, prsa... a co já vím, kde se to zastaví.

VLASTA: Já si pana šikovatele stejně nemůžu vzít, tak co.

BÁRTA: Správně to říká. Vlasta dobře ví, že ona a já...

VLASTA: Dals krútám?

BÁRTA: Dal. Vždyť my na sebe myslíme už od dětství.

VLASTA: Dals husám?

BÁRTA: Dal.

VAVROCH: No jo, šikovateli. Vy už tady ruka v rukávě, a ona vás Nora nechce.

VOGELTANZ: Ale to jsou jenom takový holčičí řeči. Nemůžu vzít, nemůžu vzít...
Prostě na první pohled.

(Nastane ticho a je zjevné, že se čeká na Vavrochovu repliku.)

PRINCIPÁL (napovídá ze zákulisí): Helga!!! Helga!!!

VAVROCH: Volga! Ano, Volga, Volga... Širá řeka, rovný kraj. Potapyči, padesát
let

se dívám na Volgu a nemohu se vynadívát. Někdo řekne: Ech, co! Třeba Kudrjaš
.

Oči má, ale k přírodě je slepý. Zato Lomonosov, moudrý vědec. Přírodu zkouma
l,

zápisky dělal... A taky jeden z nás, holoubku. Prostý člověk...

(Na scénu vjede na invalidním vozíku principál a zakrouží kolem deklamujících
o

Vavrocha.)

INVALIDA: Dobrý den vespolek! Jsem zvědavý invalida Jirka Karásek.

VYPICH (očividně rád): Vítej, Karásku! Přátelé, kdo neznáte Jirku Karásku, t
o je

vám tak zvědavý člověk. Všechno ho zajímá. Vid', Jirko?

INVALIDA: Ano. Poslouchal jsem tady pod okny, co si povídáte...

VYPICH: To on dělá. Poslouchá pod okny, a když něčemu nerozumí, přijede se z
eptat do chalupy. Tak copak bys chtěl, Jirko, dneska vědět?

INVALIDA: Dneska by mě zajímalo, kdo sem na statek přijde, až vyprovodíte ne
božku. A řekne mi to... třeba... tady Vavroch!

VAVROCH (se chytí): Jo. Jo. Jen co tady nebožku vyprovodíme, přijde sem Helg
a.

Čili mně by se docela hodilo, kdyby šla Vlastička z domu.

INVALIDA: To jsem chtěl vědět. (Odjede do zákulisí.)

VAVROCH: Říkal jsem vám, doktore, že mám Helgu?

VYPICH: Neříkal, ale od jiných jsem leccos slyšel. A sám jsem ji s vámi něco
likrát

viděl.

VAVROCH: Tak vy jste ji viděl? Co jí říkáte? Fešanda. Co? Už se na ni těším.

Ovšem, co si budeme namlouvat, Helga a Vlasta, to by nedělalo dobrotu. Ono s
tačí,

že jsem otčím. Ještě aby tu byla macecha... I když Helga by byla krásná macech
a.

Jedna z nejkrásnějších macech, co znám.

VLASTA: Vám nevadí, otčíme, takhle mluvit před maminkou? Třeba ještě trochu
slyší. Co my víme?

VAVROCH (k Vypichovi): Ona Helga je taková... hezky se strojí, nehty si lakuj
e, i u

nohou, takový síťovaný punčochy nosí. A kdybyste viděl, jak to umí s pánama...

Ovšem nevím, jestli bude do zemědělství. To jsem se jí zapomněl zeptat. Jest
li by ji

bavily takové ty naše věci jako dojit, kydat...

VLASTA: Ať to tedy víte, pantáto! Marně jste mamince míchal do mléka jedu. D
ost

měla ještě síly, aby vaše plány překazila!

VAVROCH: Jedu říkáš? Do kávy! A mně se zdála jakási ztuchlá. Proč seš na mě
taková zlá, Maryšo? Co nemůže být u nás jináč? Tak jsem si sliboval, že až b
udeš mó

ženó, všechno pro tebe udělám. A zatím, podívá se na mě, podívá se na sebe.
Na

hromech líháme, na hromech vstáváme. Musí to být, Maryšo?

(Publikum z magnetofonového pásu odmění monolog potleskem. Na jeviště opět
vjede principál.)

VYPICH (s úlevou): Á, Jirka Karásek! Chyběls nám tu, chlapče zvědavá.

INVALIDA: Víte, co by mě zajímalo, Vavrochu? Zajímalo by mě, co máte v kapse
.

VAVROCH (k Vypichovi): No, tak mu ukažte, co máte v kapse, Vavrochu.

VLASTA: Vavroch jste vy, otčíme. Vy jak se napijete...

VAVROCH: Jo, co mám v kapse? (Konečně mu svitne.) Dobře, že jste mi připomně
l.

(Buší se do prsou.) Tady v kapse mám závěť a ta jasně říká, že dědím vše.

(Invalida Karásek vrátil rozteklou hru do koryta a odjíždí.)

VLASTA (k Vypichovi): Pane doktore, řekněte mu to.

VYPICH: Věc se má tak, Vavrochu: nebožka napsala novou závěť.

VAVROCH: Cože? Vždyť ta už ani neudrží pero v ruce. Ta už je jednou rukou v
hrobě.

VYPICH: To byste koukal, jak pevně ho držela! Poslouchejte! (Vypich vytáhne z

kapsy závěť a čte.) Neodkazuji veškerý majetek svému druhému muži Vavrochovi

,
ale odkazuji ho své jediné dceři jménem Vlasta a jejímu otci. - Ten už nežij
e, takže

je to irelevantní.

VAVROCH: Ježíš, to je výborný! Já dostal nápad. Doktore, až přivedu Helgu, b
yl

byste ochoten tak, jak jste to teď čet tím vážným hlasem to před ní přečíst?
Víte, na

tom by se nejlíp poznalo, jestli mě má opravdu ráda. Poněvadž já jsem teď vl
astně

žebrák, jestli jsem to dobře pochopil?!

VYPICH: Pochopil jste to velice dobře.

VAVROCH: To je úžasný. Něco takovýho bych sám nevymyslel. Už ji slyším, jak
říká: no tedy Vypichu...

VLASTA: Vavrochu! Vypich je tady pan doktor.

VAVROCH: Pravda. Já když se napiju... Už ji slyším, jak říká: no tedy Vavrochu
,

tohle jsme si nedomluvili. Tvrdil jsi, že máš statek, rybník, les, cihelnu, a zatím jsi holá prdel. To ona takhle mluví. V tý hospodě mezi chlapama se to snese. A kouří z dlouhý špičky cigarety. To se mi na ní taky líbí.

VYPICH: S údivem zjišťuji, Vavrochu, že se vás to moc netklo, co jste se dověděl z nové závěti.

VAVROCH: Ta závěť je v podstatě dobrá... jak bych to řekl... (Nastaví ucho k nápovědě.) Je dobrá tak akorát na zátop. Rozumíte, zmuchlat ji ráno do kamen, na to pak třísky a pak teprve to větší dřevo... Ale ne abyste to pálili hned. Nejdřív v to musíme na Helgu vyzkoušet.

VOGELTANZ: Trochu jsme zamluvili tu naši svatbu v Českých Budějovicích. Já musím ještě do dalších chalup a potřeboval bych vědět, kolik nás bude, abych podle toho objednal salónek.

VYPICH (pročítá si znovu závěť): Ať to čtu, jak to čtu, nevidím tady nic, kvůli čemu by se ta závěť měla pálit v kamnech. Machová-Vavrochová vlastní rukou, svědkové Vypich, Bárta, všechno štymuje.

VOGELTANZ: Co byste říkali hotelu Zvon? V prvním patře nad lokálem měl svatební hostinu poručík Pihrt a nemoh si to vynachválit. Co říkáte, Vlastičko?

BÁRTA: Vlastičko, něco ti chci říct.

VLASTA: Dals prasatům?

BÁRTA: A předem hlásím, že jsem veškerej dobytek i drůbež nakrmil. - Když jsme byli děti, hráli jsme si spolu na svatbu. A tys už tehdy řekla ano.

VOGELTANZ: Dětské svatby se nepočítají, přátelé. Jsme dospělí lidé. Ten obřad je třeba zajistit, pochopte to. Salónek se musí objednat hodně dopředu, poněvadž v Budějovicích je denně spousta svateb. A teď kostel taky. Já jsem římský katolík. A vy, Vlastičko?

VLASTA: Také římská katolička.

VOGELTANZ: Takže to bude v jednom kostele. Viděl bych to tak na leden. Ať je čas na přípravu. Něco jiného by bylo, kdyby byla nevěsta v jiném stavu, to bychom museli svatbu uspíšit... Nejste, Vlastičko, v jiném stavu? (Vlasta zavrtí hlavou.)

VOGELTANZ: Čili to bude stačit v lednu. Oznámení včas rozešlu, takže budete přesně vědět kdy a kde. Tak spánembohem, já už běžím. (Má se k odchodu. U dveří se zastaví a rozloučí se hlasitěji.) Tak spánembohem... (Vavroch, který ho má zadržet, nereaguje.)

VOGELTANZ: Tak spánembohem!

VAVROCH: Spánembohem, vždyť už jste zdravil.

VOGELTANZ: Ale já odejdu!

VAVROCH: A kdo vám brání, člověče? Jděte si po svých.

VYPICH: Já myslím, Vavrochu, že byste neměl nechat pana šikovatele odejít.

VAVROCH: Ne? (Zpozorní.) Vy mě matete, doktore. Proč jako myslíte, že by tam měl zůstat?

VOGELTANZ: Třeba mi chcete ještě něco důležitého povědět.

VAVROCH: Aha. To je docela možné. Ale jestli je to důležitá věc, to já si to budu muset řádně rozmyslet. Počkejte tady, hned jsem zpátky. (Když Vavroch zmizí v zákulisí, spoluhráči jsou očividně zaskočení. Bezradně vyplňují vlekoucí se čas.)

VYPICH: On si to rozmyslí a za chvíli ho tu máme.

BÁRTA: Za chvíli je tu jako na koni.

VLASTA: Bude tu co by dup.

VYPICH: No, ono... důležité věci je třeba dobře promyslet. (Pauza.) Pojď sem, Bárto. Co ty o tom soudíš?

BÁRTA: Já? Já myslím... že se půjdu podívat, jestli se mu něco nestalo. (Zamíří zbaběle do zákulisí.)

VYPICH: Ne, ne, jen tu pěkně zůstaň. To by mohl říci každý, že se za ním půjde podívat. Ve čtyřech se daleko lépe povídá než ve třech. Vidíte, šikovateli

VOGELTANZ: Čím víc nás tady je, tím lépe se nám povídá.

VLASTA: Ale zase když je lidí moc, tak si tak nepopovídáte. Jeden mluví přes druhého...

VYPICH: Ve čtyřech je to ideální. Ani málo, ani moc. (Po trapné pauze, kdy u ž herci nabrali ze dna svých improvizčních schopností, se Vavroch konečně v rátí. Uvítá ho opět potlesk publika ze zvukového záznamu.)

VAVROCH: To jsem vám chtěl říct, pane šikovateli... (Zarazí se.) Ještě okamžik, ještě to nemám úplně promyšlené. (Znovu odejde. Bárta se zadívá z okna.)

BÁRTA: Letošní léto se opravdu vydařilo. Obilí zlátne.

VYPICH: Až na ten sníh. Koně měli se saněmi co dělat.

BÁRTA: Ano, ano. Bude se těžko sklízet. V těch závějích.

VYPICH: Bude možná přece jenom lepší, Bárto, když se půjdeš podívat, jestli se

Vavrochovi něco nestalo.

(Bárta s chutí vykročí, ale vtom už se Vavroch vrací, vítán tradičním potleskem.)

VAVROCH: To jsem vám chtěl říct, pane šikovateli: nechodte ještě. Počítám, že v té

nový závěti bude i vás něco zajímat. Přečtete, doktore, komu že se ten majetek

vlastně odkazuje.

VYPICH: Stojí to tu černé na bílém:... své jediné dceři jménem Vlasta.

VAVROCH (loví uchem nápovědu): Jděte k němu a přečtete to znovu.

VYPICH (rozpačitě uposlechne): Svě jediné dceři...

VAVROCH: Vy jděte k němu... (Svitne mu.) Jo, já k němu! (Přejde konečně k Vypichovi a přečte:) Svě jediné dceři jménem Vlasta. No, vidíte, pane šikovateli. Vy si

možná tady Vlastu přece jen odvedete.

VOGELTANZ: O tom já nepochybuji.

VAVROCH: Jenomže ne jako ženu, ale jako rekruta.

VLASTA: Proboha, otčíme, mlčte!

VAVROCH (před velkým textovým špalkem si stoupne na svůj „plac“, odkud nemilosrdně vyžene Bárta): Co bych to nepřiznal, přátelé, jsem kanec. Vlasta je nevlastní, urostlá, co je na tom zlého, když takový otčím, ještě plný síly, prakticky bez ženy, co si budeme vykládat, dostane jednou takhle v noci zálsk. Pravda, zamykala

se, ale včera zapoměla. To bylo překvapení, doktore, když najednou zjistíte, že

nemáte nevlastní dceru...

VLASTA: Otčíme!!!

VAVROCH:... ale nevlastního syna!

VLASTA (přiklekne k matce a volá do peřin): Maminko, slyšíte? Vše je prozrazeno.

Darmo jste mě před vojnu chránila, darmo jste mě do dívčího oblékala. Místo vařečky šavlička, místo sukničky rajtky!

BÁRTA: Vlasto, co to říkáš? Ty nejsi Machová? Ty jsi Mach? Ty nejsi Vlasta? Ty

jsi Vlasta?!

VLASTA: Ba právě. Proto jsem tvou věrnou lásku nemohla opřevovati, podruhu Bárto. Proto jsem se na to krmení stále vyptávala, ačkoli mi to bylo u prdele, co bych

to neřekla, když jsem chlap. A přitom jsem tě tolik, tolik chtěla. Teda chtě

1. Br, to
je ošklivé, budu si muset zvykat.

BÁRTA: To je konec...

VAVROCH (v domnění, že je konec hry, vstane a deklamuje): Tak končí naše komedie... Zlo prohrává... (Vypich ho zarazí.)

BÁRTA: To je konec. Odejdu na jiný statek, někam hodně daleko, abych zapomněl.

(Otočí se zády k publiku a rozpláče se, škubaje rameny.)

VYPICH (pohlédne mu do očí): Bárto, podruhu, ty se směješ? (Podívá se lépe.) Ne,

ty pláčeš! Jedno oko nezůstalo suché. Ale i pro mne je to poučné. Vidíte, jak se nevyplácí, když vás k tomu pacientu zavolají a vy ho důkladně neprohlédnete celého.

Od dětství Vlastičce léčím nastydlé vaječníky. Ale to vždycky tady panímáma: poslechněte si jen na zádičkách, pane doktore...

VAVROCH: To jsou věci, Vogelanz! Kde jsi? Máš utrum, co?

VOGELTANZ: Proč? Mně to nevadí. Jak se jednou zamilujete na první pohled, tak tu

vyvolenou musíte brát jak stojí a leží. Budeme žít v Budějovicích, teď je to jasné.

VAVROCH: No, počkejte, vy teď vykonáte svou povinnost a odvedete Vlastu na vojnu.

VOGELTANZ: Jistě. Ale do Budějovic. Budeme tam spolu. To já už si zařídím, a by

mi ji nedali někam na Slovensko. U jednoho pluku budeme. A zatímco jste tady

klábosili, mě napad svatební dar: lustr. Přece nebudeme v parádním pokoji svítit

nějakou lucerničkou.

VAVROCH (z pohledů ostatních usoudí, že má mluvit): Ano. Lucernou, ano. Tou vám, paní kněžno, posvítím.

VYPICH: Počkejte, Vavrochu...

VAVROCH (ho odstrčí a nebojácně se vydá na rampu): Ale té lípy se nevzdám! Je

našeho rodu od nepaměti. Rostla staletí, a jak bych mohl dopustit, aby padla její

koruna, kde ptactvo nocuje a zpívá.

(Do potlesku, kterým je oblíbený monolog odměněn, rychle vjede dosti naštvaný

invalida Karásek.)

INVALIDA: Jedu se podívat, jestli vám nevyhaslo v kamnech. No jo, vyhaslo. Co s

tím budeš dělat, Vavrochu?

VAVROCH: Asi by se mělo zatopit, ne?

INVALIDA: A čím by se asi tak mělo zatopit?

VAVROCH: Novinama?

INVALIDA: No, novinama by to jistě šlo. Ale co takhle nějaký úřední dokument

.
Myslíte, že by hořel?

VAVROCH (se plácne do čela a už ví): Koukám, že vyhaslo v kamnech. Kde máte tu

závěť?

VYPICH: Počkejte, počkejte, Vavrochu. V té závěti stačí změnit jediné slůvko, a

Vlasta zdědí všechno i jako muž. Jen když to panímáma vlastní rukou opraví.

VAVROCH (přistoupí k posteli a vytáhne zpod peřiny bezvládnou paži): Touhle

vlastní rukou? (Pustí ji a paže klesne.) Myslím, že vám sklaplo, doktore Vypichu!

VYPICH (uchopí kalamář a pero): To se ještě ukáže. (Vezme visící ruku a vloží jí

mezi prsty násadku.) Panímáma, škrtněte „dceři“ a místo toho napište „synovi“.

VAVROCH: Kdepak, ani se vám nepohne.

VYPICH: Á, vy na to asi špatně vidíte. Půjdeme blíž ke světlu. (Vypich vytáhne matčinu ruku až na rampu a kryje zády své počínání před Vavrochem.) A už to škrtá a

sama píše. Správně: s, tvrdé y... Má krásný rukopis ještě. Teď en... Ta píše.

VAVROCH: Prosím vás, to vám nikdo neuzná, tohle. Vždyť vy jí vedete ruku!

VYPICH: Nikoli. Panímáma sama! (Násadka spadne na podlahu.) Vidíte? Teď sama upustila násadku. My vám ji zase podáme, nevysilujte se... A píšeme dál.

VAVROCH: To vám nikdo neuzná, to je jasnej podfuk.

VYPICH: Mám na to svědky. Vidě, podruhu Bárto?

BÁRTA: Mě už do toho netahejte. Já jdu na jiné státek, někam hodně daleko...

VOGELTANZ: Já Vám to rád dosvědčím. Při lásce na první pohled nehraje sice t o

bohatství takovou roli, ale bohatá nevěsta je vždycky lepší než chudá.

VAVROCH: To je tedy zklamání. A já ji tak miloval. To neříkáte vy, to říká Bárta.

(Uvědomí si, co se stalo, a rozčiluje se na principála napovídajícího za kulisu.)

BÁRTA: To je teda zklamání. A já ji tak miloval. Kvůli ní jsem krmil jako blbec,

když ji to furt tak zajímalo...

VOGELTANZ: Vidíte? To je pořád, jak ji miluje, už od dětství, pak se Vlastičce přihodí taková maličkost, a je po lásce.

VYPICH: Tak a je to. Synovi. Ano, -ovi měkké i. A vy pořád, že není čilá. A jak si

pamatuje pravopis ještě. A máme to:... své jediné synovi jménem Vlasy. No, ta k

slohově je to trochu kostrbaté, ale nemůžeme po panímámě chtít, aby z ní byl a ze

dne na den spisovatelka.

VAVROCH: To vám nikdo neuzná. Podívejte se, ta ruka je úplně mrtvá. (Vezme Vypichovi panímáminu ruku do své a demonstruje, jak je bezvládná.)

VYPICH (mu ruku vytrhne): Mrtvá ruka, říkáte? Mrtvá ruka??? (Políčkuje ho panímáminou rukou.) Tomuhle vy říkáte mrtvá ruka?!

VOGELTANZ: No, já si ještě Vlastičku změřím... (Bere jí krejčovským metrem míry.) Oni to po nás ve výstrojním skladu chtějí. Sto sedmdesát centimetrů! Voják jako panna. A v pase jenom šedesát! To budeme muset nadělat do opasku nové dírky,

Vlastičko. Jako vosy. To sako bych popustil pod zadeček, ne? A tady v podpaždí to

uděláme volnější, aby nás to neškrtlo. Ovšem kalhoty by neměly plandat. Při léhavé

kalhotě... V které nohavici jste zvyklá?

VLASA: Já nevím. Já jsem nikdy kalhoty nenesla.

VOGELTANZ: Tak ho šoupnem do levé.

VAVROCH (se popadne za srdce): Tak končí naše komedie. Zlo prohrává a dobro žije. Vám, paní, vidím, se slza v oku blyští...

INVALIDA (vjede na jeviště a dotírá na Vavrocha): Nemá Helga náhodou nějaké kamarády? Nějakého advokáta třeba?!

VAVROCH: Advokáta? Má! Samozřejmě že má. Helga, přátelé, má spoustu kamarádů. A mezi nimi taky jednoho advokáta. A ten právě na vás podá žalobu pro falšování závěti.

VLASA (se po změření posadila k matce na pelest): Pane doktore, maminka s vámi

chce mluvit.

VYPICH (skloní se opět nad duchny): Copak, panímámo? (Přiblíží ucho až k polštáři a vzápětí se prudce vztyčí.) Cože?! (Znovu se skloní a vztyčí.) Ne!!! Opravdu? To

je neuvěřitelné! Tenkrát v červnu o senách? A jste si jista? Je si jista. - Přátelé, to,

co jsem se právě dověděl, úplně mění situaci a rodinné vztahy.

VLASA: Co vám řekla, pane doktore? Nenapínejte nás.

(Vypich udělá před svou promluvou dramatickou pauzu, což Vavrocha zmate, tak

že

převezme od nápovědy Vypichův text.)

VAVROCH: Jako mladý, začínající lékař jezdil jsem na tento statek...

(Ze zákulisí ho principál přetáhne smetákem přes záda a Vavroch zmlkne.)

VYPICH: Jako mladý, začínající lékař jezdil jsem na tento statek častěji, než mi velela lékařská povinnost. Panímáma, tedy Stázička, byla tehdy opravdovou krasavicí. Červen, na lukách voněla sena, Mach smrděl v hospodě a my dva... Stručně řečeno, Vlastičko, jsem tvůj otec.

VLASTA: Pane doktore... Tatínku!

VYPICH: Ale mohlo mě to napadnout, že nejsi jeho dítě. Mach měl, přátelé, tak nízkou hemživost, že mě to nad mikroskopem až rozesmálo.

VLASTA: Tak proto maminka trvala na té irelevantní větě!

VYPICH: No jo: „své dceři a jejímu otci“. Takže já dědím půl statku! To jsou věci...

VAVROCH: Počkejte, počkejte, to bych uměl taky, tohleto. Koukněte... (Stejně jako

před chvílí doktor přistoupí k posteli a zopakuje jeho hru.) Copak, panímámo? Cože? Ne!!! Tenkrát v červnu? Na slámě ve chlívě? A jste si jista? Je to s

ichr? Je to

sichr, dědím půl statku.

VOGELTANZ: Už jsem chtěl odejít, ale teď vidím, že tu musím ještě počkat, aby

ych věděl, který tady z pánů otců povede Vlastičku k oltáři.

VAVROCH (se popadne za srdce): Tak končí naše komedie. Zlo prohrává a dobro

žije. Vám, paní, vidím...

INVALIDA (naštvaný na nejvyšší míru vyjede z kulis a honí Vavrocha po jevišti):

My zvědaví invalidi vydržíme hodně, ale co je moc, to je moc. Taková krásná hra,

a on ji úplně zničí! Ty šmíráku šmírácká, za to chceš ty krvavý peníze?! (S

těmi slovy invalida vyžene Vavrocha ze scény.)

VYPICH (za ním volá do kulis): Vavrochu, to je tvrzení proti tvrzení. (Na útěku

před invalidou vletí Vavroch na jeviště z druhé strany, než kam Vypich volá. Je přivítán potleskem publika.) Vy tvrdíte, že jste otec, já tvrdím, že jsem otec. Rozhodující jsou ovšem dědičné znaky. Podruhu Bárto, ty jsi nestranný pozorovatel.

Upři na nás své oko. (Vypich se postaví vedle Vlasy.) Pozoruješ u prvního nebo u druhého nějaký společný rys?

VLASTA: Bárto, drahý podruhu, tvůj zrak teď rozhodne, jestli budu doktorova, nebo

Vavrochova!

BÁRTA: Já nevím, já mám jen jedno voko a kromě toho odcházím na jiný statek.

(Marně hmatá po klice namalovaných dveří.)

VOGELTANZ: Doktore, ta stará paní v posteli, vlastně moje tchýně, vám něco chce.

VYPICH (opět naslouchá peřinám a hlásí ostatním): Cože? Měla jste permanentní

strach, že se to prozradí? A co že se prozradí? Jaké ráčkování? O čem to pro pána krále brebtáte? Chuděra, už ztrácí rozum.

VLASTA: Tatínku doktore, maminka má pravdu, teprve teď mě to trklo. Vždyť my

oba ráčkujeme jako vejce vejci!

VYPICH: Opravdu? Prubneme to. Řekni Rumburk.

VLASTA: Rumburk.

VYPICH: Hurrrrá! Je to můj syn! Ostrouhal jsi, Vavrochu. Řekni Rumburk, srabe!

VAVROCH: Zabiju učitele Janderu! Až do čtvrté třídy jsem obstojně ráčkoval. Ale

to bylo pořád: tdám, tdenky, tdumpeta... a dědictví je v pdachu.
(Popadne se za srdce a tázavě pohlédne mezi boční sufity, kde tušíme invalid
u, zda
se opět nepouští do kýženého závěru hry předčasně. Ten vjede k ostatním na s
cénu
a souhlasně kývá.)
Tak končí - aspoň doufám - naše komedie.
Zlo prohrává a dobro žije.
Vám, paní, vidím, se slza v oku blyští,
že chodí to tak pouze na jevišti.
V životě našem opáčně to bývá -
tam dobrák úpí, vrch má duše křivá.
Jak ale říkám na každyčké štaci:
svět bude lepší, dáme-li si práci.
Je marné žehrat, modliti se zdrávas.
Vše záleží jen na vás, na nás
(Pohlédne do řad vlevo.)
a hlavně teda na vás.